

SYSTÉM VELENÍ V SOUDOBÉM BOJI A OPERACI

Plukovník František Brátka

V článku jsou rozebírány vlivy soudobého boje a operace na otázky velení, vyzovány závěry na systémy velení a poukázáno na odpovědnost za dílčí plnění úkolů.

Dále je uvažován odraz soudobého boje na organizační strukturu štábů a jednotek, rozmístění VS armády a ukázán možný princip operačního sálu velitele armády.

Článek je studijní povahy a redakční rada ho uveřejňuje s tím, aby čtenáři Vojenské mysli k němu zaujali v diskusi své stanovisko.

Pro volbu nejsprávnějšího, nejúčinnějšího a nejspolehlivějšího řešení systému velení v soudobém boji a operaci, který by zaručoval veliteli úspěšné řízení a splnění bojového nebo operačního úkolu, je nutno nejdříve dialekticky rozebrat hlavní, charakteristické a pro řešení úkolu nezbytné prvky soudobého boje a operace. V této úvaze nebudu řešit některý konkrétní případ, nýbrž jen všeobecné zásady platné pro útok i obranu, jak se mohou jevit v soudobé válce. Znamená to na základě dosavadních znalostí taktiky a operačního umění, opřených o znalosti soudobé techniky v nejširším slova smyslu, alespoň přibližně určit budoucí charakter boje a operace. Je nutné ihned připomenout, že charakter budoucího boje bude dán masovým použitím ZHN, a to jak ve strategickém měřítku, tak i v měřítku taktickém a operačním. Zkušenosti dvou světových válek jasně prokázaly, že nová zbraň může přinést ve válce rozhodnutí, jen bude-li použita masově. Myslím, že příkladů v obou světových válkách je mnoho. Není účelem této úvahy zabývat se příští válkou jako celkem, ale promyslet z nových hledisek systém velení v boji a operaci. Je skutečností, že současný stav velení zůstává v praxi na úrovni systému, který odpovídal vedení boje a operace za druhé světové války. Vliv charakteru budoucího vedení boje a operace na systém velení nebyl dosud dialekticky rozebrán a komplexní závěry nebyly dosud učiněny. Tato úvaha sleduje jeden cíl, a to, aby k této otázce zaujali stanovisko naši velitelé a štáby v nejširším měřítku a aby se tak podařilo přispět k celkovému řešení tohoto velmi složitého, ale životně důležitého úkolu, postaveného před nás ministrem národní obrany. Při diskusi je třeba oprostít se od otázek prestižních a od kompetenčních sporů hledat nejlepší řešení.

Masové použití zbraní hromadného ničení znamená, že spád boje a operace se značně zrychlí, bude narůstat tempo operací, bude nutno řešit úkoly urychleně, přičemž situace budou mnohdy velmi nejasné, systém spojení bude narušen, bude docházet ke komplexnímu vyřazení VS, štábů i jednotek. Jednotky budou v obraně i útoku rozmístěny na větších prostorech. Doby pro přípravu útočných operací, protiztečí a protiúderů se budou nutně zkracovat. Boj i operace nabudou více pohybového charakteru, než jak tomu bylo ve druhé světové válce. Znamená to, že na systém velení budou nároky značně vyšší než dosud. Typickým znakem budoucí války bude zvýšení nebezpečí přicházejícího ze vzduchu. Hlavně raketové a reaktivní

střely nosiče atomových náloží taktického i operačního určení budou ovlivňovat pozemní boj a operaci daleko více než letectvo ve druhé světové válce. Proto boj proti nim bude jedním z velmi důležitých úkolů, které musí řešit komplexně jeden velitel. Současně otázka bojového a materiálního zabezpečení bude vyžadovat zkoumání nových metod práce, organizace, náplně činnosti a velení. Zejména otázka průzkumu a otázky rušení naváděcích systémů radiolokačních, PAO, PCHO, zastírání a maskování bude nutno do celkového systému velení vřadit účelně a ekonomicky, přičemž bude nutno zajistit okamžitou reakci velitelů a jednotek. Při řešení systému velení nutno vycházet ze zásady, aby každý funkcionář odpovědný za dílčí plnění hlavních úkolů byl zabezpečen tak, aby úkol, který v rámci boje a operace má plnit, mohl řešit komplexně bez závislosti na jiném veliteli. Abychom dospěli k některým konkrétním závěrům, je třeba si uvědomit, které budou hlavní projevy bojové činnosti vojsk.

1. Bude to pohyb vojsk na bojišti, jejich manévry, který bude vyjadřovat zámysl velitele, směřující vždy k ničení protivníka, stanovený jednotlivými postupnými cíli v těsné závislosti na situaci nepřitele. Hlavním představitelem této činnosti budou tanky, mechanisovaná a motorisovaná pěchota s doprovodným dělostřelectvem, PL a ženiijním zabezpečením. **Hlavním organizátorem bude vševojskový velitel.**

2. K zabezpečení manévru bude se na bojišti projevovat palebný systém zabezpečující zdolávání obranných zařízení nepřitele, umlčování a ničení ZHN nepřitele, jeho systém velení, znesnadňovat získávání zpráv nepřitelem, a tak zabezpečit volnost jednání a manévru na bojišti. Hlavním představitelem tohoto systému bude dělostřelectvo vybavené raketami a reaktivními střelami, doplněné údery letectva. V rámci tohoto systému se bude používat chemických a bakteriologických látek. **Hlavním a odpovědným organizátorem bude velitel dělostřelectva.**

3. Jednotky provádějící manévry a jednotky uskutečňující palebný systém musí být aktivně chráněny před vzdušnými údery, a to jak raket, reaktivních střel, tak i letectva. Význam a důležitost tohoto bojového zabezpečení v budoucí válce si vynutí považovat toto zabezpečení za samostatný druh bojové činnosti, řízené jedním velitelem a prováděné vojsky proti-vzdušného boje, jehož hlavním reprezentantem až do armády včetně bude **protiletadlové dělostřelectvo**, vybavené řízenými střelami se systémem samonavádění, se samostatným systémem průzkumu, velení a zásobování municí a technikou.

4. Jako čtvrtý projev činnosti vojsk provádějících manévry pod ochranou palebného systému a vzdušného zabezpečení se jeví komplex otázek spadajících do bojového zabezpečení. Nejdůležitějším je vševojskový průzkum s hlavním úkolem dešifrovat zámysl nepřitele, a tím dát podklady pro manévry. Dále zabezpečení vojsk z hlediska radioaktivního zamoření, použití chemických a bakteriologických látek, utajení vojsk na bojišti (zastírání, maskování), ženiijní budování, spojení, utajení velení apod. Hlavním organizátorem tohoto zabezpečení musí být nejbližší spolupracovník vševojskového velitele, tj. jeho **náčelník štábu.**

5. Konečně je třeba všechny složky podílející se na boji a operaci materiálně zabezpečit. Toto zabezpečení musí být organizováno tak, aby jednotliví funkcionáři organizující plnění dílčích bojových úkolů v hlavních druzích materiálu sami zásobování organizovali. Centrální materiální zabez-

pečení může se tudíž týkat společného materiálu, jako je proviant, PHM, automobilní technika, výstroj, zdravotnické zabezpečení apod. **Organizátorem je náčelník týlu s týlovými zařízeními a ústavy.**

6. Je samozřejmé, že celým systémem prolíná politické zabezpečení s celým aparátem politických pracovníků, útvarových organizací strany a skupin ČSM, ústředně řízených **zástupcem velitele pro politické věci.**

Jestliže přijmeme tuto koncepci analýsy projevu bojové činnosti vojsk na bojišti, vyplynou nám tyto závěry:

a) hlavním organizátorem boje a operace je vševojskový velitel; ten je hlavně zaměřen na řešení manévru;

b) hlavním organizátorem palebného systému zajišťujícího manévr je velitel dělostřelectva;

c) hlavním organizátorem vzdušného boje je velitel vojsk protivzdušné obrany;

d) hlavním organizátorem bojového zabezpečení je náčelník štábu vševojskového velitele;

e) hlavním organizátorem materiálního zabezpečení společného pro všechny druhy vojsk je náčelník týlu.

Řekli jsme, že soudobý boj se bude vyznačovat rychlým spádem, změnami situace a že tudíž bude vyžadovat rychlá řešení a jejich provádění vojsky. To znamená, že chceme-li tohoto dosáhnout, je nutno u vševojskových jednotek organizovat tyto systémy velení:

- a) vševojskový,
- b) dělostřelecký,
- c) PVO,
- d) bojového zabezpečení,
- e) materiálního zabezpečení.

Tyto systémy velení musí být na sobě nezávislé a musí je uskutečňovat speciální spojovací jednotky, podřízené náčelníkům, pro které pracují. Výhodné bude, jestliže již v míru tyto jednotky, vzhledem k specifičnosti naší armády budou organizovány u příslušných jednotek. V mnoha případech může systém vševojskový a bojového zabezpečení být společný. Vždy však systém dělostřelecký a PVO musí být nezávislé. Systémy musí být propojeny, a to jak k veliteli, tak i mezi sebou, aby součinnost nebyla narušena.

Toto pojetí se přirozeně musí odrazit i v otázce struktury štábů a podřízenosti na jednotlivých stupních velení. Komplexnost řešení dílčích úkolů se bezesporu odrazí na organizační struktuře jednotek, svazků i svazů. Nechci podrobně tuto otázku rozebírat, chtěl bych však z toho, co bylo řečeno, vyvodit závěr, že dosavadní typ motostřeleckých a tankových divísi novému pojetí boje a operace nevyhovuje a že v budoucnu bude nutno uvažovat o organizaci lehkých a pohyblivých tankomechanizovaných brigád s doprovodným dělostřelectvem, schopných řešit samostatně taktické úkoly, včleněných do svazku sboru, obdobně jak tomu bylo u I. čs. armádního sboru za druhé světové války. Ve sboru by byly čtyři až pět brigád a v armádě dva až tři sbory. Bylo by třeba vytvořit silné sborové dělostřelecké skupiny včetně raketometných uskupení a atomového dělostřelectva, jakož i protitanková uskupení (hlavně raketometná). Hlavní strukturální změnou ve štábech svazků a svazů by mělo být oproštění velitele jako hlavního organi-

zátora boje (operace) od vedlejších otázek, nechat mu řešit jen otázky zásadní, zejména aby se mohl soustředit na perspektivu rozvíjení bojové činnosti na dobu úměrnou výši a významu jednotky, které velí, sledování záloh nepřítele, přijetí odpovídajícího manévru a vytyčit hlavní zásady pro organizování palebného systému a vzdušného boje, aby byly v souladu s přijatým manévrem.

Proto by bylo třeba přímo podřídit jen: náčelníka štábu, velitele dělostřelectva, velitele vojsk protivzdušné obrany, náčelníka tankové technické služby a náčelníka týlu. Přijetí rozhodnutí a řešení bojových a operačních úkolů provádět jen v přítomnosti uvedených funkcionářů v operačním sále velitele.

Velitel dělostřelectva jako funkcionář odpovědný za palebný systém bude veliteli navrhopvat použití ZHN, dělostřelectva, jeho uskupení, využití bitevního a bombardovacího letectva v rámci tohoto palebného systému, použití chemického střeliva, popř. bakteriologických látek a protitankových prostředků, jakož i využití speciálního dělostřeleckého průzkumu. Bude provádět zjišťování a samostatné rušení pozemních radiolokátorů. Pro komplexnost řešení úkolů třeba rozšířit jeho štáb o oddělení dělostřeleckého vyzbrojování, ženistu, chemika a automobilního důstojníka.

Velitel protivzdušné ochrany jako funkcionář odpovědný za vzdušný boj bude navrhopvat způsoby aktivního použití vojsk protivzdušné obrany, tj. PL dělostřelectva, PL raketometů, speciálního průzkumu, systém využití radiotechnického vojska pro uvědomování vojsk o vzdušné situaci a činnost stíhacího letectva. Bude řídit rušení radiolokačních naváděcích systémů nepřátelského letectva, bude-li tento úkol přenesen na armády. Pro komplexnost řešení úkolů třeba rozšířit jeho štáb o oddělení dělostřeleckého vyzbrojování, ženistu, chemika a automobilního důstojníka.

Náčelník štábu, který ponese hlavní odpovědnost za bojové zabezpečení, bude mít mimo dosavadní funkcionáře v podřízení ženijního a chemického náčelníka.

Náčelníku týlu podřídit i náčelníka automobilní služby.

Pro případy vyřazení míst velení organizovat vždy u vyššího štábu kompletní štáb pro nižší jednotku, kupř. u frontu — štáb armády, u armády — štáb sboru atd. Tyto duplicitní štáby organizované již v míru by byly umísťovány v prostorech nynějších záložních VS péčí starších náčelníků, a to u těch jednotek, které mají v rámci bojové činnosti (operace) hlavní úkol. Myslím, že zkušenosti s dosavadním způsobem zřizování ZVS dotovaného z počtu štábu jednotky potvrzují, že toto řešení je neuspokojivé. Organizovat tyto duplicitní štáby již v míru se jeví jako otázka velmi naléhavá, protože akceschopnost štábu závisí na jeho sladěnosti, kterou je možno získat jen trvalým a poměrně dlouhodobým společným soužitím a řešením praktických bojových úkolů.

Možné schéma systému velení na stupni armády je uvedeno v příloze.

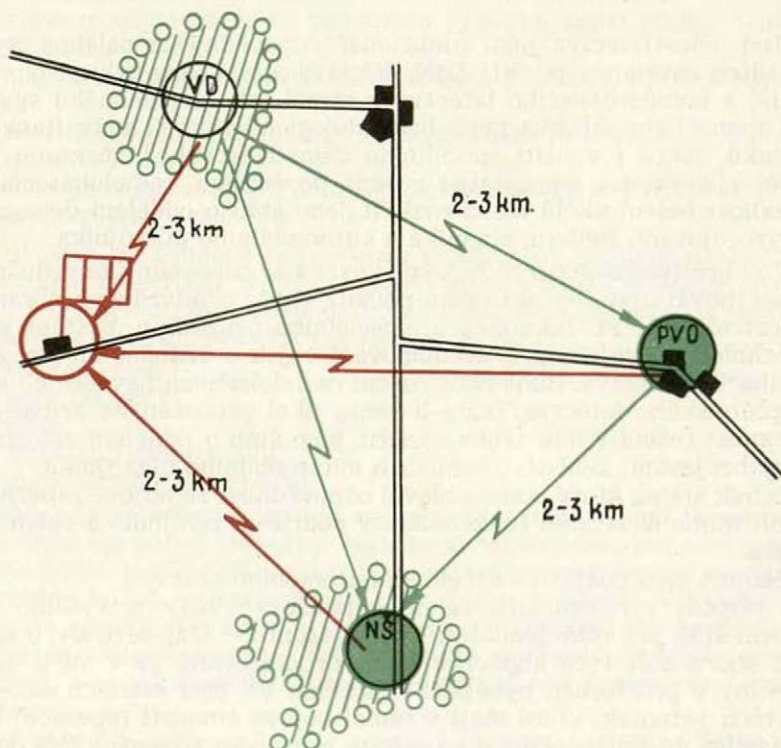
Dosavadní zkušenosti potvrzují, že VS, zejména armády, je značný kolos. Pro jeho přemístění je nutná doba 5—8 hodin a rozloha až 5 km² (včetně rozmístění rádiových stanic).

Myslím, že je nutno vyvodit z toho závěr a VS rozptýlit se zřetelem k spojovacímu systému tak, aby jedním atomovým úderem nebyly vyřazeny všechny systémy. Prakticky to znamená vytvořit tyto skupiny VS:

- a) velitel s operačním sálem,

- b) velitel dělostřelectva se svým štábem,
- c) velitel PVO se svým štábem,
- d) náčelník štábu se vševojskovým štábem,
- e) náčelník týlu se svým štábem, který obsazuje TVS.

Jednotlivé složky v průběhu boje provádějí přemísťování po samostatných komunikacích podle pokynů svých velitelů, přičemž je žádoucí, aby vždy jeden systém velení začal s přemísťováním, teprve když předchozí zaujal nové VS. Možné schéma rozmístění VS armády:

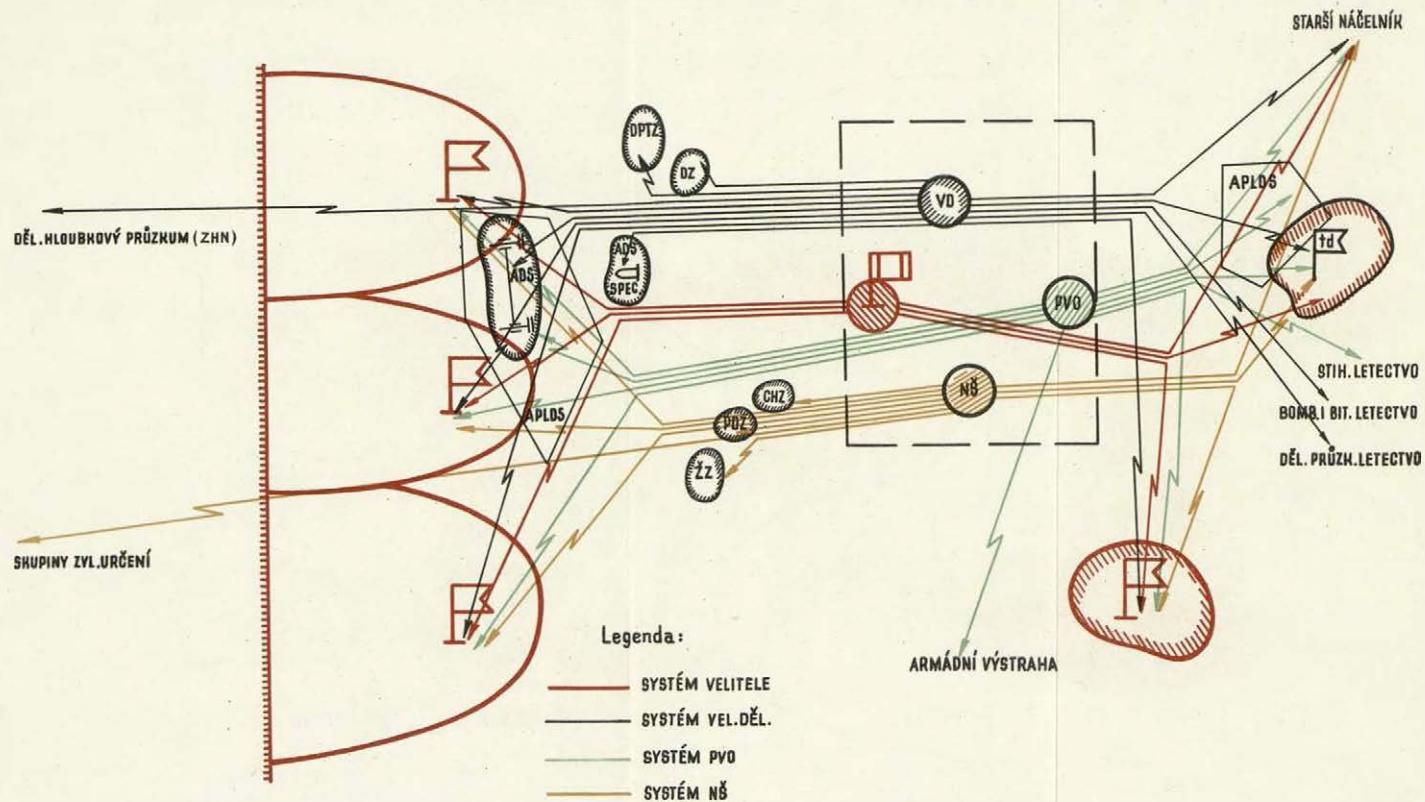

Tímto opatřením by bylo zabráněno současnému vyřazení celého VS, byla by zabezpečena kontinuita spojení, a tím i velení. Doba přemístění VS by se snížila až o $\frac{1}{3}$ času.

V článku se několikrát poukazuje na operační sál velitele. Tento sál, který obdobně bude zřízen u velitele dělostřelectva a velitele PVO, má zabezpečit veliteli:

- a) běžnou informaci o situaci nepřítele,
- b) běžnou informaci o vlastních jednotkách,
- c) možnost spojení s veliteli svazků a starším náčelníkem,
- d) předávat úkoly: náčelníku štábu, veliteli dělostřelectva, veliteli PVO a náčelníku týlu.

SCHEMA SPOJ. SYSTÉMŮ V ARMÁDĚ

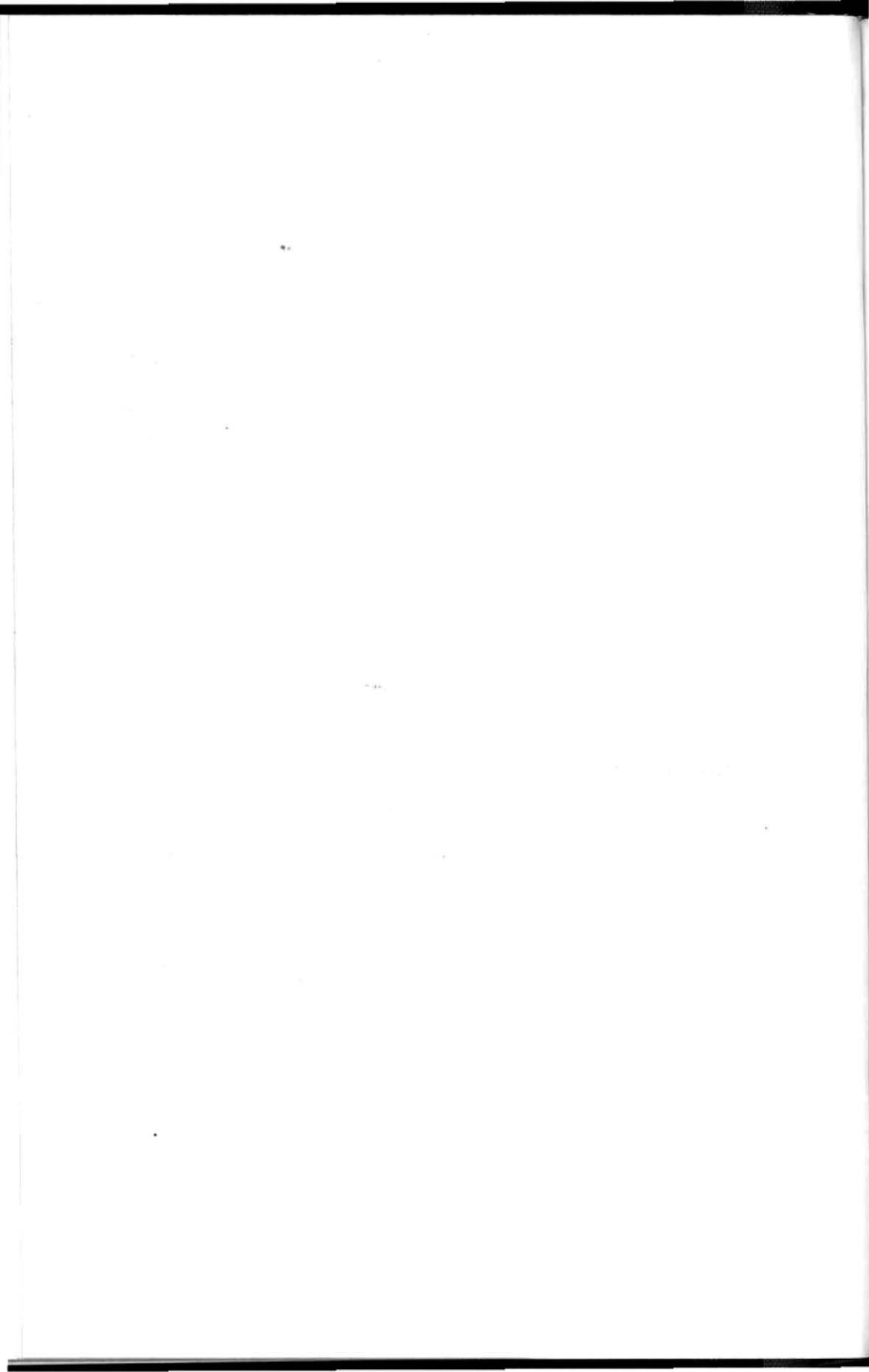
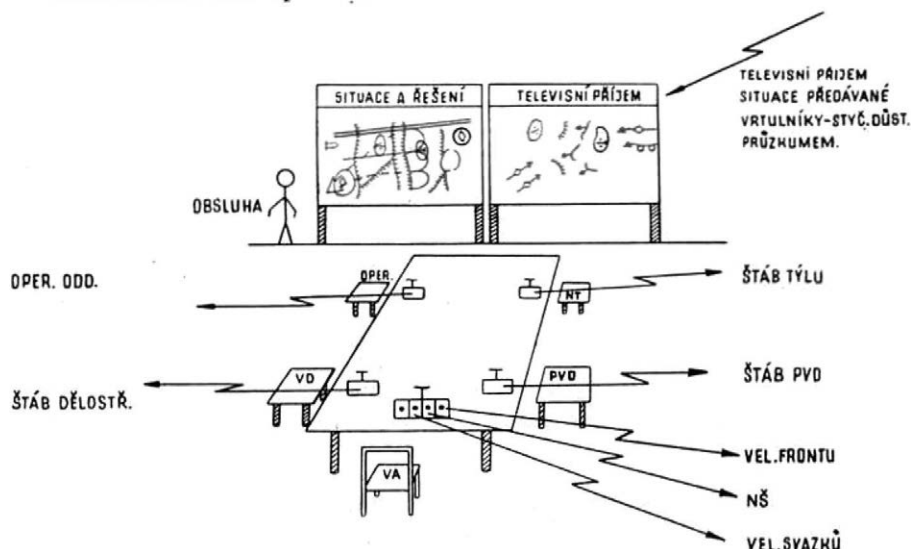

Schéma možného operačního sálu:

V závěru tohoto pojednání chci shrnout hlavní myšlenky tohoto článku:

1. K zabezpečení velení v soudobém boji je třeba organizovat nezávislé systémy velení odpovídající hlavním prvkům bojové činnosti.

2. Velitele zabezpečující plnění dílčích úkolů vybavit tak, aby úkoly mohli plnit komplexně.

3. Zmenšit počet orgánů přímo podřízených veliteli, a tím mu umožnit soustředit se na hlavní úkoly a z nich zejména na manévr, sledování záloh nepřítele a vydávání úkolů pro palby a PVO.

4. Pro zabezpečení velení organizovat pro velitele operační sál umožňující dálkové přenášení situace přímo na mapu.

5. Rozmístění VS decentralisovat, aby jedním atomovým úderem nedošlo k vyřazení všech systémů velení.

6. Upustit od zřizování ZVS vyčleňováním příslušníků štábů, ale stabilním štábem zřízovaným u vyššího velitele pro jednotky o stupeň nižší.

Dále je nutno zdůraznit, že pro realizaci systémů velení uváděných v článku je nutné v plné míře využít posledních poznatků mechanisace, automatisace z oboru telekomunikačního i z televise, navazujících na výsledky rozvoje elektroniky. Nebude možné nadále organizovat telefonní síť osovými kabely, nýbrž bude nutno přejít na systém směrových pojítek, která je možno rychle etablovat, a hledat cesty ke snižování počtu obsluhujícího personálu. S využitím servomechanismů bude třeba zabezpečit automatické šifrování a přeladování rádiových stanic při rušení.

I v tomto směru je třeba plnit usnesení XI. sjezdu KSČ, který v programu dovršení socialistické výstavby v naší vlasti vytyčil mezi jiným i tento úkol: „Dále rozvíjet výrobní síly na podkladě nejvyšší techniky, zejména automatisace, mechanisace a chemisace“.

Prameny: Studijní úvaha na podkladě poznatků ze cvičení.